

UVODNIK

Croaticum – Centar za hrvatski kao i drugi i strani jezik na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, najstarija i najveća ustanova na kojoj se poučava i proučava hrvatski kao drugi, strani i nasljedni jezik, u 2022. godini obilježava 60. godišnjicu svojega djelovanja. U svojoj 60. godini *Croaticum* je moderan visokoškolski jezični centar, usporediv sa sličnim jezičnim centrima u ostalim europskim zemljama. *Croaticum* se snažno razvija u različitim nastavnim, stručnim i znanstvenim smjerovima te izvodi mnoštvo različitih programa učenja hrvatskoga jezika i kulture nastojeći sustavno pratiti moderne i na primijenjenolingvističkim istraživanjima utemeljene pristupe poučavanju i kritički ih primjenjivati u nastavnoj praksi. U povodu *Croaticumove* 60. obljetnice pripremljen je i ovaj tematski broj časopisa *Croatica* s naslovom ***Opis kao temelj poučavanja hrvatskoga kao drugoga, stranoga i nasljednoga jezika***. Tema je odabrana zbog toga što u posljednjim desetljećima kroatistička glotodidaktika doživljava intenzivan razvoj – ponajprije u okrilju matične kroatističke struke, ali i u širem kontekstu glotodidaktike, kontrastivne lingvistike te različitih vidova primijenjene lingvistike. Kroatistička glotodidaktika svoje uporište pronalazi prije svega u detaljnim i sustavnim lingvističkim opisima hrvatskoga jezika koji se mogu prilagoditi poučavanju neizvornih govornika, posebice uzimajući u obzir zakonitosti procesa ovladavanja jezikom, metodička načela i različite vrste učenika, te koji omogućavaju pogled na hrvatski jezik izvana i u odnosu s drugim jezicima. Međutim opisa koji bi u potpunosti bili prikladni za

primjenu u nastavi za neizvorne govornike hrvatskoga jezika u suvremenoj jezikoslovnoj kroatistici nedostaje, što posljedično predstavlja izazov za poučavatelje jer katkad nemaju na čemu temeljiti svoju nastavnu praksu i nastavne materijale koje izrađuju. Upravo zbog toga se poučavatelji, a posebice oni zaposleni na Croaticumu, sustavno uz nastavu bave i znanstvenim i stručnim radom te nastoje pridonijeti upotpunjavanju i prilagođavanju postojećih opisa hrvatskoga jezika. U svojem stručnome i znanstvenome radu surađuju s brojnim jezikoslovnim kroatistima, ali i stručnjacima za druge jezike te primijenjenim i općim lingvistima različitih profila i specijalizacija. Krajnji je cilj tako široko postavljene suradničke i istraživačke suradnje iznjedrili sveobuhvatan jezični opis kakav je potreban za poučavanje hrvatskoga kao drugoga, stranoga i nasljednoga jezika. U tome je duhu zamišljen i ovaj tematski broj časopisa *Croatica* pa su u njemu okupljeni različiti radovi koji svaki na svoj način i u svojoj domeni obrađuju jezične teme koje su važne za poučavanje neizvornih govornika hrvatskoga jezika.

Branimir Belaj u svojem radu raspravlja o riječi *što* koja se može opisati kao riječ koja u hrvatskome jeziku ima najviše funkcija te je posljedično često i problematična u poučavanju neizvornih govornika. U radu je odabrana specifična konstrukcija (*što... što...*) te se temeljem analize upotrebe te konstrukcije nudi drugačije viđenje kategorijalnoga statusa riječi *što* u toj konstrukciji od onoga koje se nudi u hrvatskim rječnicima i gramatikama. Time se pokazuje, ako se u obzir uzima stajalište poučavatelja hrvatskoga jezika, da postojeće opise u hrvatskim gramatikama i rječnicima uvijek treba dodatno promišljati te iznalaziti prikladnije, detaljnije i korisnije opise. **Goranka Blagus Bartolec** i **Ivana Matas Ivanković** u svojem radu dotiču se zanimljive i česte, no nedovoljno opisane pojave padežnoga nepodudaranja u apozicijskim izrazima koji se sastoje od opće imenice i imena koji imaju obilježje neživoga, npr. *na rijeci Dunav*. U svojoj analizi u obzir su uzele značenje imenica pa proučavaju postoji li primjerice razlika u stupnju padežnoga podudaranja između imenica koje označavaju prirodne zemljopisne objekte (*rijeka, planina...*), onih koje označuju administrativno-teritorijalne jedinice (*općina, grad...*) i onih koje označuju objekte javne namjene (*hotel, kino, klub, dvorana...*) te utječe li podudaranje u rodu na podudaranje u padežu. Svoju analizu temelje na korpusnoj analizi te time pokazuju da upotreba često ne prati opisano/propisano u gramatičkim priručnicima, što je vrlo važno dosljedno osvjetljavati i osvještavati, posebice onima koji na njima temelje svoje poučavanje. **Costanza Marini** u svojem je radu prikazala CroaTPAS, hrvatsko-engleski digitalni semantički rječnik koji

se sastoji od zbirke valencijskih struktura hrvatskih glagola čije su obavezne dopune ručno označene hijerarhijom semantičkih kategorija. Zahvaljujući svojem intuitivnom dizajnu i dvojezičnoj prirodi, CroaTPAS može biti koristan alat za poučavanje i učenje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Zamišljen je kao resurs za istraživanje glagolske polisemije. U radu se uspoređuju različita značenja izabranih vidskih parnjaka te se istražuje odnos između vida, aktionsarta i glagolske polisemije. **Martina Podboj** i **Jelena Cvitanušić** u radu su prikazale rezultate istraživanja stavova volontera koji jezično osposobljavaju izbjeglice. Izneseni su njihovi stavovi o poučavanju hrvatskoga jezika za izbjeglice, percepcija vlastite uloge u tome procesu te stavovi o kompetencijama koje smatraju važnima za taj posao. Rezultati ukazuju na to da velika većina ne smatra formalne kvalifikacije nužnima, ali misle da su dobrodošle. Kao najveće probleme i izazove navode organizacijske probleme poput teškoga ostvarivanja duljega kontinuiranoga poučavanja i opadanja motivacije učenika. Kao izazovi navode se i složenost hrvatskoga jezika te manjak i nedostupnost adekvatnih materijala za poučavanje izbjeglica te nedostupnost tečajeva. **Jurica Polančec** u svojem se radu bavi klasifikacijom vidski neuparenih glagola u hrvatskome jeziku, tj. glagola koji svoje leksičko značenje ostvaruju samo kroz jedan vid. U radu se vidska neuparenost proučava kroz kanonske i nekanonske manifestacije, pri čemu se kanonskima smatraju one oko kojih nema prijepora, a nekanonskima one o kojima dio autora piše kao o uparenima, a dio kao o neuparenima. Autor neuparenost dijeli u dva tipa: morfološku i semantičku te ih detaljno opisuje iznoseći važne uvide o njima. **Mateusz-Milan Stanojević** u svojem radu raspravlja o rječniku konstrukcija kao resursu za poučavanje neizvornih govornika. Pokazuje da rječnik konstrukcija spaja elemente lingvističkoga opisa, pedagoške gramatike i leksikografskoga opisa. Temeljno je pitanje pri njegovoj izradi kako postići ravnotežu tih elemenata. U radu se predlaže šest načela koja to omogućuju: realističnost opisa bez suvišnih detalja, ravnoteža između shematičnosti i naučivosti, ustroj u skladu s potrebama korisnika, navođenje značenjskih, komunikacijskih i pragmatičkih informacija, korištenje informativnih konstrukcijskih shema i semantičkih uloga te upućivanje na obitelji konstrukcija. **Irena Zovko Dinković** u svojem se radu bavi sustavnim pristupom poučavanju negacije u kontekstu poučavanja neizvornih govornika. Budući da taj zahtjevan zadatak objedinjuje mnoga područja jezičnoga proučavanja, od sintakse, semantike i pragmatike do područja ovladavanja jezikom i jezične obrade, izdvajaju se tri najvažnija pitanja koja se tiču poučavanja negacije u hrvatskome jeziku pa se u radu bavi

sredstvima izražavanja negacije, vrstama negacije te tipološkim razlikama između jezika s dvostrukom negacijom i jezika s niječnim slaganjem. Na kraju rada govori se i o nekim dosad slabije opisanim obilježjima negacije u razgovornome hrvatskom. **Helena Delaš** bavi se metatonijskim naglaskom u hrvatskome standardnom jeziku, tj. postupcima naglasnoga prilagođavanja posuđenica. U radu se detaljno određuje i analizira naglasni korpus u kojem se na razini propisane norme događa sustavno pomicanje u korist uzlaznoga naglaska pri čemu autorica zauzima stav da je takav normativni postupak neopravdan jer ga nijedno bilježenje naglasne situacije na području hrvatske javne polifunkcionalne komunikacije ne podupire. **Lana Hudeček, Milica Mihaljević i Josip Mihaljević** u svojem radu prikazuju elemente opisa i obrade prefiguriranih glagola u modulu za neizvorne govornike hrvatskoga jezika u *Mrežniku – Hrvatskome mrežnom rječniku*. Budući da taj modul ima samo 1000 natuknica i namijenjen je govornicima na početnoj razini učenja hrvatskoga jezika, taj se modul uspoređuje s modulom za odrasle izvorne govornike te se na odabranim primjerima prikazuje kako se u njemu obrađuju prefigurirani glagoli, kako se povezuju vidski parnjaci te kako se povezuju glagolska tvorbeni gnijezda. Pri analizi pozornost je posvećena i odabiru dobrih korpusnih primjera i kolokacija.

Ove smo se godine, nažalost, oprostili od nekoliko uglednih profesora kroatistike i javnih djelatnika koji ne samo da su uvelike obilježili znanost o hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi već su i puno pridonijeli vidljivosti kroatistike u hrvatskome javnome i kulturnome prostoru te su studij hrvatskoga jezika i književnosti činili prepoznatljivim. Njihov odlazak obilježili smo u ovome broju *Croatice* nekrolozima. **Mario Grčević** oprostio se od akademika Stjepana Babića, **Mateo Žagar** od akademika Eduarda Hercigonje, a **Evelina Rudan** od Mire Muhoberac.

Ovaj broj časopisa *Croatica* donosi nekoliko tekstova u kojima je prikazana recentna kroatistička izdavačka djelatnost te nekoliko događaja važnih za kroatistiku. **Lidija Ban Matovac** prikazala je novi *Croaticumov* udžbenik i vježbenicu iz serije *Razgovarajte s nama!* autorica Marice Čilaš Mikulić, Milvije Gulešić Machata i Sande Lucije Udier za poučavanje hrvatskoga jezika na razinama A1 i A2 prema Zajedničkomu europskom referentnom okviru za jezike. **Milvia Gulešić Machata** prikazala je novu *Croaticumovu* gramatiku hrvatskoga jezika autora Darka Matovca koja pod nazivom *Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners* donosi na engleskome jeziku napisan opis ustroja hrvatskoga jezika, a namijenjena je poučavanju na razinama A1, A2 i B1 prema Zajedničkomu europskom

referentnom okviru za jezike. **Tanja Kuštović** prikazala je knjigu akademika Stjepana Damjanovića *U potrazi za književnim jezikom, Iz povijesti hrvatskoga jezika i filologije*, a **Davor Nikolić** publikaciju *Kroz prostor i vrijeme: zbornik u čast Miri Menac-Mihalić*, koji su uredili Anđela Frančić, Boris Kuzmić i Marija Malnar Jurišić. Isti je autor napisao prikaz kataloga izložbe *Predmet: Hrvatski*. Izložbu su postavile u galeriji *Klovićevi dvori* i katalog napisale Ana Čavar i Lahorka Plejić Poje. **Iva Dragičević** popratila je rad 49. seminara Zagrebačke slavističke škole koji se održao u Dubrovniku od 16. do 22. kolovoza 2021. godine pod tematskim naslovom *Binarnosti i suprotnosti u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi*. **Tanja Kuštović** u tekstu *Kaleidoskopske slike stvaralaštva Mire Muhoberac* prikazala je i *Festival M&M: Mićini dani* koji se odvio u Dubrovniku od 18. do 22. srpnja 2022. godine. O svemu tome može se više pročitati u ovome tematskome broju časopisa *Croatica*. Toplo se nadamo da će čitanje ovoga broja čitateljima pružiti onakvo zadovoljstvo kakvo je nama pružilo njegovo uređivanje.

Urednici
 Ana Grgić
 Darko Matovac
 Sanda Lucija Udier